

חידושי הרמב"ן מסכת בבא בתרא דף לא עמוד א

זה אומר של אבותי וזה אומר של אבותי האי אייתי סהדי דאבהתיה. יש מקשים אמאי לא מהמנינן לבתראי מגו דמצי פסלי לקמאי בגזלנותא או דמזמי להו. ולא קושיא היא שאין אומרים מגו בעדים להאמינן יותר ממה שהאמינן תורה משום מגו, ולא נאמר מגו בעדים אלא במקום חשש נוגעין בעדותן כדאמרן לעיל (כ"ט א'), אי נמי במקום חוזרין ומגידין דאמרינן מגו דיכלי לשתוק והוי הפה שאסר הוא הפה שהתיר, כאותה ששנינו (כתובות י"ה ב') העדים שאמרו אנוסים היינו שאם היה כתב ידן יוצא ממקום אחר אין נאמנין וכי אין יוצא נאמנין, הא בעלמא להמוני להו טפי מדינא לא, אלא אי מעצמן נאמנין בעדותן אין ואי לא ליכא למימר נאמנין בדין מגו, ועוד דהכא מגו במקום עדים הוא שהרי העדים הראשונים מכחישינן את אלו ולא האמינה תורה שני אנשים לעדות אלו יותר מאלו.

תוספות רי"ד מסכת בבא בתרא דף לא עמוד ב

(ז) שתי כתי עדים המכחישות זא"ז אמר ר"ה זו באה בפ"ע ומעידה וזו באה בפני עצמ' ומעיד' כ' רבי' יצחק זצוק"ל ואין לתמוה היאך יתכן זה אם תבא כת אחת מאלו ותעיד פלוני קידש אשה פלונית וכת שני' תעיד שאיש א' בא עלי' והרי רב הונא אמר ששתיהן עדותן קיימת והורגין אותו ע"פ עדותן שבא על אשת איש. אע"פ שאחת מהן היא פסולה בודאי דהא דמי לשני שבילין א' טמא וא' טהור והלך אחד באחד מהן ועשה טהרות ובא אחר והלך בשני ועשה טהרות דאמר' אם בא כל א' ושאל בפנינו בפני עצמו שניהן טהורין. ואע"פ שא' מהן בשביל טמא הלך אלא ה"ט משום דכל חד מינייהו מוקמינן אחזקי' והרי הוא בחזקת טהור כמו כן בכאן ואינו נרא' לי כל מה שאמר כלל דאילו כן הות עובדא דכת אחת העידה על הקידושין. וכת אחת על הבעילה כיון דממ"נ חדא מהני כיתין פסולה ואנו צריכין לעדות שתיהן שלא נוכל להורגו אלא ע"פ עדות שתיהן לא אמר בזה ר"ה דמקבלין עדות שתיהן שהרי האחת בטילה ממ"נ ואין הבעול נהרג דשמא פנוי' היתה או שמא לא בעל ולא אמר רב הונא דמקבלין עדות שתיהן אלא כגון שהאחת העידה שראובן הלוח לשמעון מנה והאחת העידה שלוי הלוח ליהודא מנה שמחייבין שמעון לשלם עפ"י הכת האחת וגם מחייבין את יהודא עפ"י הכת השנייה ואע"פ שאחת מן הכתות פסולה כיון שאין אנו מכירין אותה שתיהן בחזקת כשרות קיימי אבל מיהו אין שמעון צריך לעדות הכת של יהודא ולא יהודא צריך לכת של שמעון אבל הכא שהבוע' צריך לשתי הכתין לכת הקידושין ולכת הבעילה היאך נוכל להורגו שהאח' מהן בטלה והראי' שהביא משני שבילין שאם ישאלו זה בלא זה. ששניהן טהורין והטהרות שיגע בהן זה הן טהרות וגם הטהרות שיגע בהן השני הן טהרות. אין זו ראייה של כלום דהתם אין הטהרות של ראשון צריכות לשני ולא הטהרות של שני צריכות לראשון אבל אם נגעו שניהן בדבר א' ה"נ דהוה טמא בודאי שלא טיהרנו אותם אלא כשנגעו זה בלא זה שכל א' הוא ספק אבל זה שנגעו בו שניהן הרי ממ"נ טמא הוא וכן נמי טהרו' שנגעו זה וטהרות אחרות שנגעו זה שטיהרנו שתיהן הנ"מ אם אכל אדם א' או אילו או אילו שהוא טהור אבל אם אכל את שתיהן הוא טמא ממ"נ כך הסברא נותנת ואינך צריך לראיה ואם אתה רוצה ראייה עיין בקונטרסי בפ' דמקוואות תמצא ברייתא אחת דומה לענין זה וזה דומה למה שפירשתי בפ' גיד הנשה שאם נתערבה חתיכה אחת של חלב בשתיים של שומן היא בטלה ברוב ומותר לו לאדם ליקח את אחת מהן ולאוכלה דבטר רובא אזלי' ושלישה ב"א נמי מותר ליכל שלשתן ואין אשם תלוי נוהג אלא בשתי חתיכו' דליכא רובא דהיתירא ואע"פ ששלישה ב"א מותרין ליכל שלשתן אם אדם א' אכל שלשתן מביא חטאת שהרי בבירור אכל חתיכה של חלב:

ש"ך חושן משפט סימן לא

(א) שתי כתי עדים המכחישות זו את זו שבא אחד מכת זו ואחד מכת זו - כך הוא בכל הפוסקים. וצל"ע איך הדין בשני עדים שמכחישין זה את זה דג"כ חד מינייהו משקר, אי נאמר ג"כ דפסולין לעדות אחת ביחד או לא, הלא בסימן ל' בטור [סעיף ג' ו'] ובכל פוסקים [בשו"ע שם סעיף ב' - ג'] כתבו שני עדים המכחישין זה את זה איך הדין לאותה עדות, אבל לעדות אחרת, מזה לא הזכירו, רק בשתי כתי עדים כתבו דינא לעדות אחרת, דמשמע דבשני עדים המכחישין זה את זה לא פסולין לעדות אחרת, כיון שכל אחד אינו

מוכחש משנים, וצ"ע, עכ"ל חכם אחד. ואמר שדבר זה נפלה בו מחלוקת גדולה בק"ק בריסק במעשה שאירע שם כן, ונחלקו הלומדים מאד בדבר, והניחו בצ"ע. ולי נראה מדברי הר"ן פרק האשה שנתארמלה דשני עדים נמי פסולים לעדות אחרת, דאמרינן התם [כתובות כ"ג ע"א] עד אחד אומר נתגרשה ועד אחד אומר לא נתגרשה, תרוייהו באשת איש קמסהדי, והאי דקאמר נתגרשה הוה ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים. וכתב הר"ן [שם י' ע"א מדפי הרי"ף] וז"ל, מדקאמר האי לישנא ש"מ דלא קיימא בחזקת אשת איש אלא אפומייהו דהני סהדי, וא"ת והיכי מיתוקמא בחזקת אשת איש אפומייהו, והא כיון שמכחישין זה את זה על כרחך חד מינייהו פסול הוא, דמהאי טעמא אמר בפרק כל הנשבעין [שבועות מ"ז ע"ב] דשתי כתי עדים המכחישים זה את זה זו באה בפני עצמה ומעידה וזו באה בפני עצמה ומעידה, אבל לא אחד מכת זו ואחד מכת זו. לאו קושיא היא, דמיתוקמא כגון דתרוייהו מודו בגירושין אלא דפליגי בקרוב לו וקרוב לה, וכה"ג עבידי דטעו, עכ"ל. אלמא דכי היכא דב' כתי עדים פסולים לעדות אחרת, ה"ה שני עדים. וכן מוכח מדברי הריטב"א והרמב"ן שהבאתי לקמן סימן מ"ו סל"ז ס"ק (ק"ז) [ק"ח], ע"ש. ועיין בתוספות דראש השנה דף כ"ד ע"א [ד"ה אבל]:

נתיבות המשפט ביאורים סימן לא

[א] המכחישות. עיין ש"ך סק"א דחכמי בריסק נסתפקו בעד אחד אומר לזה והשני מכחישו, אם מצטרפין יחד לעדות אחרת, כיון שכל אחד אינו מוכחש משנים. והכריע הש"ך דאין מצטרפין מדברי הר"ן בכתובות [י' ע"א מדפי הרי"ף] בעד אחד אומר נתגרשה, דאמרינן תרוייהו באשת איש קמסהדי, והקשה הר"ן היאך מצטרפין ביחד לעדות של אשת איש, אלמא דאפילו באחד מוכחש מאחד אין מצטרפין. ובתומים [סק"א] מקשה מהא דשבועות [מ"ח ע"א] דפריך הש"ס מאחד אומר גבוה ב' מרדעות ואחד אומר ג', דמצטרפין לעדות אחרת, והתם אחד מוכחש מאחד הוא. ולשיטת חכמים הנ"ל אין כאן קושיא.

ולפי עניות דעתי נראה לישב דבריהם, דהנה לכאורה קשה מה סברא היא זו לומר דמצטרפין כיון שאינו מוכחש רק מאחד, מכל מקום הא אנן בית דין סהדי שעד אחד מהן שקר העיד ונפסל. ועל כרחך צריך לומר בטעם הדבר, דהנה בסימן רכ"ב [סעיף א'] גבי נאמן בעל המקח, מוכח דבמקום דמידק דייק נאמן עד אחד כשנים. ועל כרחך הא דעד אחד אינו נאמן בעלמא הוא משום דלא דייק ואומר בדדמי. ובמקום דקים להו לחז"ל דדייק בשעת מעשה, כגון בבעל המקח דסימן רכ"ב, לא חשדוהו שמשקר במזיד. ולכאורה קשה, אם כן, אם אחד מוכחש משנים אמאי נפסל, נימא דאמר כן בדדמי ולא רשע הוא. ועל כרחך צריך לחלק כמו שמחלק הסמ"ע בסימן צ"ב סק"י, דבדלא נחשד בעדים מכשירין אותו מחשש דשמא ספק מלוה ישנה, אבל כשנחשד בעדים לא מכשירין ליה מספק מלוה ישנה, ע"כ. והכי נמי בעד אחד כשבאו עדים עליו שהעיד שקר, לא מכשירין ליה מספק שאמר כן בדדמי. ועוד נראה לי להכריע חילוק זה מסנהדרין ט' [ע"ב] בפלוני רבעי לרצוני דהוא ואחר מצטרפין להורגו, מטעם פלגינן דיבורא, והיינו דאמרינן שהיה לאונסו, ולרצונו שאמר הוא שקר, דעל עצמו אינו בגדר עד, עיין בתוספות שם וברא"ש במכות דף ז' [ע"א, סי' י"ג - י"ד]. ואם כן קשה, מכל מקום עד השני נהי שאמר סתם פלוני רבע פלוני, דאילו מיירי שהעד השני אמר בפירוש לאונסו, קשה למה הוצרך רב יוסף לומר בטעם דאין מצטרפין משום דרשע הוא, הא בלא הכי [עדות] המכחישין זה את זה בבדיקות פסולים בדיני נפשות, ועל כרחך מיירי באמר סתם, אם כן קשה, דהא עד השני הוא עד על הרובע והנרבע, ומבואר בסימן ל"ד [סעיף ה' ברמ"א], דאם שני עדים מעידין על אחד שעבר עבירה, שאינו נאמן לומר שוגג או אונס. ואם כן הך עד השני היאך מצטרף עם הנרבע, ממה נפשך, אם העיד בשקר על הנרבע רשע הוא, שהעיד שקר לפני בית דין על הנרבע, דעד אחד נמי נפסל כשהעיד שקר, כדמוכח מקושיית הר"ן גבי עד אחד אומר נתגרשה הנ"ל, ואי אמת אמר שנרבע, אם כן מן הסתם תלינן שהיה ברצון והוא רשע, היאך מצטרף עמו. ועל כרחך צריך לחלק בחילוק הנ"ל, דדוקא כששני עדים העידו שראוהו נרבע נעשה רשע ונפסל לעדות, אבל כשעד אחד מעיד על חבירו, יכול אפילו להצטרף עמו לעדות אחרת, ולא אמרינן דממה נפשך נפסלו לצירוף עדות, דעבירה שעשה על פי עד אחד תלינן באונס, מה שאין כן על פי שני עדים.

ולפי זה ודאי הדין כן בעד אחד המוכחש מפי עד אחד שיכול להצטרף עמו, דמה לי שהעיד עד אחד על חבירו שהעיד שקר או שעבר שאר עבירה, כמו דלא פסלינן לצרף בהעיד עליו שעבר שאר עבירה משום ממה נפשך דתלינן העבירה שעשה באונס, וכיוצא [בוה] בעד אחד שלא הוכחש רק מפי עד אחד תלינן עדות שהעיד בדדמי ואמרינן דלאו רשע הוא, מכל שכן בעד אחד שהעיד שקר שלא רצה לחייב רק שבועה שתולין שאומר

בדדמי כדי להכשירו, מה שאין כן במוכחש מפי שנים אין תולין בשום דבר להכשירו. אמנם נראה דאי אפשר לתלות בשום דבר להכשיר עדות שקר כי אם שאמר כן בדדמי. ולפי זה אין להכשיר עד אחד המוכחש מפי עד אחד כי אם כשאומר כן בתורת עד אחד, אבל בשנים שבאו להעיד אין תולין בשום אחד מהן שאמר כן בדדמי, כיון שבאו להעיד ולהצטרף שיהיו שני עדים, משום הכי שני עדים המכחישים זה את זה בחקירות נפסלו, כיון שנצטרפו בראיה והגדה להיות שני עדים ודאי מידק דייקי מעיקרא, ולא חיישינן כלל שאמרו בדדמי, משום הכי אפילו אחד מוכחש מפי אחד פסולין לצירוף. ולא נחלקו חכמי בריסק רק בעד אחד אומר לזה שבא להעיד רק בתורת עד אחד. ולא קשה שוב מהא דמקשה בשבועות מאחד אומר גבוה ב' מרדעות, דשם באו בתורת שנים. וגם קושית הש"ך [סק"א] לא קשה, דשם העד האומר נתגרשה אינו מעיד שראה הקדושין, רק כשמעיד שראה שנתגרשה על כרחך היתה אשת איש, וכיון שעל הגירושין מחזיקין אותו למשקר או לאומר בדדמי, ממילא ליכא כאן רק עד אחד שהיתה אשת איש, ושפיר הקשה הר"ן, ואין מדבריו סתירה לשיטת חכמי בריסק.

תוספות רי"ד מסכת בבא בתרא דף מא עמוד ב

ורבי יצחק זצוק"ל כתב ותימא לי היכי מצינן למימר בכת אחת אחד אומר מנה ואחד אומר מאתים שיש בכלל מנה מאתים. והא ממ"נ מכחישים זא"ז במנה. והיאך מצטרפין במנה אחר להוציאו על פיהן והלא אחד מהן פסול. שהעיד שקר והו"ל כב' כתי עדים המכחישות זא"ז ובא אחד מכת זו ואחד מכת זו שאין מצטרפין לדברי הכל. אלא נ"ל משום דלא חשבי' הכחשה בע"א דכשם שאין תורת הזמה בכך. כך אין תורת הכחשה בכך דכיון דאין כאן עדות שלימה. כאלו לא העיד כלום דמי וכן עיקר. ואינו נראה לי תירוצו כלל שכיון ששניהן הכחישו זא"ז בפני ב"ד וב"ד רואין בבירור שאחד מהן עדות שקר העיד ועבר על לא תענה ברעך עד שקר. והו"ל רשע היאך יקבלו עדותן בעדות אחרת. אלו באו שני עדים והעידו על אחד כי הוא רשע או גזלן או חשוד על השבועה או חשוד להעיד עדות שקר. אין מקבלין עדותו והכא שרואין ב"ד בבירור כי אחד מהן העיד עדות שקר יקבלו עדותן לא תהא שמיעה גדולה מראי'. א"ו הדבר ברור כשמש שכמו שבשתי כתי עדים המכחישות זא"ז אינן מצטרפין אחד מכת זו ואחד מכת זו להעיד מיכן ולהבא מפני שאחד מהן פסול. כך אלה השנים שהכחישו זא"ז פסולין להעיד מיכן ולהבא מפני שאחד פסול בבירור ולהצטרף אחד מהן עם אחד בעדות אחרת הויה פלוגתא דרב חסדא ורב הונא מפני שבעדות זו יש כאן ספק פסול עדות. ורב הונא דמכשר בב' כתי עדים מכשר נמי בהא. ורב חסדא דפסל התם פסיל נמי בהא דמה לי ספק שניהם פסולין מה לי ספק אחד מהן פסול. ומאי דקשיא לי' למר כיון שפסולין לעדות אחרת אמאי כשרין באותה עדות. התירוץ הוא כפי מה שתירצתי במה"ק שחילוק יש בין מיכן ולהבא ובין באותה העדות. ועיין שם.

תוספות מסכת סנהדרין דף כז עמוד א

אין לך בו אלא חידושו - משמע דהחידוש הוי ממה שאני פוסל את הראשונים תימה דהתם (ב"ב דף לא:) קאמר לימא רבא דאמר כרב חסדא דאמר בהדי סהדי שקרי למה לי ומפסלי שתי העדות אפי' בהוכחשו בעלמא דמכחשי אהדדי תרווייהו פסולי ואם כן מאי חידוש הוא גבי הזמה אי פסלינן עדים הראשונים ויש לומר דלמאי דבעי למימר התם מעיקרא דרבא סבירא ליה דרב חסדא היינו ללישנא דפסידא דלקוחות וי"מ דהא דקאמר הכא חידוש לאו אפסולא דקמאי קאי אלא אהכשירא דבתראי כלומר היה לנו לפוסלן כל שתי כיתות וכיון דאיכא חידוש לא ילפינן אף לגבי הפסול לפוסלן כלל הראשונים למפרע וכי האי גוונא אמרינן פרק גיד הנשה (חולין דף צט ושם) דלא ילפינן דטעם כעיקר מבשר בחלב משום דאיכא בו חידוש בהתירו דהא אי תרו ליה בחלבא כולי יומא שרי ובבישול חדא שעה אסור.

תוספות מסכת בבא קמא דף עב עמוד ב

אין לך בו אלא משעת חידושו ואילך - אין להקשות מנא ליה דמהימני המזימין לפוסלן נימא דאין לך לרבוויי אלא חידושו ועשייתם לו כאשר זמם אבל אין נפסלין דודאי כיון דמשלמין ממון ונהרגים כ"ש נפסלין דלא המניניהו רחמנא לחצאין אבל קשה דלרב חסדא דאמר בחזקת הבתים (ב"ב שם:) שתי כיתי עדים

המכחישות זו את זו בהדי סהדי שקרי למה לי אם כן אין חידוש מה שנפסלין אדרבה מה שהמזימין כשרים הוי חידוש לרב חסדא והתם בעי למימר דרבא כרב חסדא וי"ל דלמאי דבעי למימר התם דרבא כרב חסדא לא הוי טעמא דרבא משום חידוש אלא משום פסידא דלקוחות ומסקנא דהתם דמוקי לה כרב הונא דאמר זו באה בפני עצמה כו' הוי חידוש מה שנפסלין קמאי והא דמשני רבא בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מה. ושם) אליבא דרב חסדא מתניתין דראש השנה לאו משום דס"ל כוותיה ועי"ל דלרב חסדא נמי הוי חידוש מה שנפסלין ודאי והאי דחשיב להו סהדי שקרי בשתי כיתי עדים אינו אלא מספיקא ואם היו שנים מן השוק מעידין פלוני לזה מפלוני מנה ואחת משתי כיתי עדים הללו המכחישות זו את זו אומרת לא לזה לא הייתי מוציא ממון מספק ואלו המזימים פסולים לגמרי אפי' להחזיק הממון על פיהן הלכך חידוש הוא ולגבי הכי אין לך בו אלא משעת חידוש ואילך לחושבם כודאי פסולין